

REPUBLIKA
SLOVENIJA
VRHOVNO
SODIŠČE

Sklep II Ips 616/2007

Sodišče: Vrhovno sodišče

Oddelek: Civilni oddelek

ECLI: ECLI:SI:VSRS:2007:II.IPS.616.2007

Evidenčna številka: VS0010116

Datum odločbe: 25.10.2007

Pravilna številka II.stopnje: VSL II Cp 4975/2006

Področje: ODŠKODNINSKO PRAVO

Institut: odgovornost države - povrnitev škode - prekoračitev policijskih pooblastil - policijsko pridržanje hudo poškodovane žrtve kaznivega dejanja - zdravniška pomoč

Zveza: ZNZ člen 4, 60. Pravila za opravljanje pooblastil pooblaščenih uradnih oseb organov za notranje zadeve SR Slovenije. URS člen 26.

Objava v zbirki VSRS: CZ 2007/2008

Jedro

Pri presoji, ali so policisti prekoračili svoja pooblastila, je treba kot izhodiščno vzeti razlagalno vodilo splošnih določb ZNZ, da morajo organi za notranje zadeve in njihovi delavci pomagati občanom, če je ogroženo njihovo življenje, pravice ali premoženje (4. člen), kar pomeni, da je njihova prva skrb dobro ljudi, se pravi pomoč ljudem, varstvo njihovega življenja, zdravja, premoženja in pravic. Tudi policijski ukrepi morajo biti zato navdahnjeni s to idejo (idejo, da je policija v prvi vrsti servis državljanov) - in pred vsako odločitvijo za takšen ali drugačen ukrep, mora policija pretehtati pomen različnih pravic in interesov, ki so v konfliktu.

To, da so tožnika kot žrtev kaznivega dejanja in resno poškodovanega z rešilnim avtomobilom odpeljali prestajati ukrep policijskega pridržanja, je v nasprotju tako z vlogo policije v vsaki civilizirani in demokratični družbi - pomagati ljudem, predvsem tistim, ki so ogroženi ali v stiski (to izhaja tudi iz 4. člena ZNZ), kot z določbami Pravil za opravljanje pooblastil pooblaščenih uradnih oseb organov za notranje zadeve SR Slovenije (Uradni list SRS 44/88), ki prepovedujejo pridržanje osebe, za katero je očitno, da potrebuje zdravniško pomoč.

Izrek

Reviziji se ugodi, izpodbijani del sodbe ter tisti del sodbe sodišča prve stopnje, s katerim je bil zavrnjen tožbeni zahtevek zoper četrto toženo stranko, se razveljavita ter se zadeva v tem obsegu vrne sodišču prve

stopnje v novo sojenje.

Obrazložitev

Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbene zahtevke zoper četrto toženo stranko (s katerimi so tožniki zahtevali plačilo zadoščenja za duševne bolečine zaradi smrti sina oziroma brata), pritožbeno sodišče pa je pritožbo tožnikov zavrnilo in v tem delu potrdilo sodbo prve stopnje. Soglaša s stališčem prvostopenjskega sodišča, da policisti niso ravnali protipravno, ko so poškodovanega G. M. pridržali. S tem ukrepom (ki ga je narekovalo dejstvo, da je poškodovani brcal in vpil) je soglašala tudi zdravnica.

Zoper ta del sodbe so tožniki vložili revizijo zaradi bistvenih kršitev določb postopka ter zmotne uporabe materialnega prava. Poudarjajo, da je bil G. M. odpeljan v prostore za pridržanje kljub dejstvu, da je bil poškodovan ter da policista za tak ukrep sploh nista imela pooblastil. Po Pravilih za opravljanje pooblastil pooblaščenih uradnih oseb se namreč ne sme pridržati bolno ali poškodovano osebo, za katero je očitno, da potrebuje zdravniško pomoč. Ob dejstvu, da je imel G. M. zlomljen nos in vidne poškodbe glave, je jasno, da ga policisti ne bi smeli pridržati - še zlasti, ker je bil na policijsko postajo pripeljan z reševalnim (in ne s policijskim) avtomobilom. Zato je nerazumljiva ugotovitev pritožbenega sodišča, da policistom ni mogoče očitati malomarnosti. Videli so namreč, da je imel G. M. poškodbe glave, vedeli pa so tudi, da ima zlomljen nos. Ugotovitev sodišč prve in druge stopnje, da je izključena protipravnost ravnanja policistov, je zato v nasprotju z dokazi. Pritožbeno sodišče je sicer mnenja, da ravnanje zdravnice ni bilo v skladu s pravili stroke, ker poškodovanega G. M. ni napotila v bolnišnico. Zato je neprepričljivo stališče sodišča, ko z nepravilnim ravnanjem zdravnice opravičuje pravilnost ravnanja policistov. Ti namreč niso bili vezani na odločitev zdravnice, ki ni bila ves čas ob pacientu in dogajanja tudi ni obvladovala.

Revizija je utemeljena.

Za presojo protipravnosti ravnanja policista (R. D.), ki je odredil policijsko pridržanje G. M., so pomembna naslednja, iz življenjskega dogodka (do katerega je prišlo v zgodnjih jutranjih urah dne 30. 7. 1994) izluščena dejstva:

* poškodovanega (in okrvavljenega) G. M., ki je bil žrtev pretepa, so z rešilnim avtomobilom prepeljali v zdravstveni dom; * ker je poškodovani že med vožnjo v kazal znake agresivnosti, sta zdravnica in medicinska sestra (ki sta bili o tem obveščeni) reševalni avtomobil pričakali pred zdravstvenim domom, pregled poškodovanca pa opravili kar na nosilih v reševalnem avtomobilu; * med pregledom je bil G. M. nemiren, se agresivno upiral in uporabljal grobe besede; * zdravnica je zato poklicala policijo, ki se je klicu hitro odzvala in poškodovanca vklenila; * policist R. D. je (kljub ugotovitvi, da ima poškodovani G. M. najverjetneje zlomljen nos - poleg tega je imel okrvavljeno lasišče, zdravnica pa se ni mogla prepričati, ali krvavi samo iz nosa, ali morda tudi od kod druge in tudi ni preverila poškodovančeve sposobnosti za hojo) predlagal, da bi poškodovanega odpeljali na pridržanje na policijsko postajo; * zdravnica se je s tem strinjala in G. M. so z reševalnim avtomobilom (v katerem je ležal na nosilih na trebuhu, roki pa je imel vklenjeni na hrbtu) odpeljali na policijsko postajo; * tam so ga (približno ob 3.30 uri) zaprli v prostor za pridržanje, kjer je še vedno vpil, po kakih petih minutah pa se je umiril. * Ob 6.50 uri sta G. M. iz prostora za pridržanje odpeljala njegova starša in po pregledu pri drugi zdravnici je bil zaradi zloma nosu takoj napoten na otorinolaringološko kliniko.

Ravnanje policistov bi bilo na prvi pogled morda res utemeljeno in v skladu s policijskimi pooblastili. G. M. se je namreč med pregledom v reševalnem avtomobilu zelo čudno obnašal: pregledu se je upiral, vpil je, krilil z rokami in celo brcal, tako da se je policistu R. D. zdelo, kot "da hoče narediti vse po svoje" - potem je bil nekaj časa miren, nato pa je ponovno "eksplodiral". Policist je zato takoj pomislil, da bi bilo treba poškodovanca (zaradi občasnih izbruhov vpitja in brcanja) obvladati s policijskim pridržanjem - k temu ga je spodbudil še "sum alkohola" (tak ukrep je predvideval prvi odstavek 50. člena takrat še veljavnega Zakona o notranjih zadevah - Ur. l. SRS 28/80 in nasl. - ZNZ). In ko je zdravnica, čeprav je ugotovila (in to povedala tudi policistoma), da ima G. M. najverjetneje zlomljen nos, soglašala s tako rešitvijo problema, se je policist odločil za pridržanje in reševalni avtomobil usmeril (namesto na urgenco) na policijsko postajo. Vendar, ali je stališče zdravnice, da "ugotovljene poškodbe niso ovira za njegovo pridržanje", v konkretnem primeru res alibi za tako drastičen ukrep? Ali je človeka, ki ima najverjetneje zlomljen nos, z okrvavljenim lasiščem, in ko se ne ve, ali krvavi samo iz nosa, res nujno namesto na urgenco odpeljati na prestajanje ukrepa policijskega pridržanja, češ da je to nujno za obvarovanje javnega reda in miru?

Odgovor je treba poiskati predvsem v določbah ZNZ in takrat veljavnih Pravilih za opravljanje pooblastil pooblaščenih uradnih oseb organov za notranje zadeve SR Slovenije (Ur. l. SRS 44/88 - Pravila). Kot izhodiščno je treba vzeti razlagalno vodilo splošnih določb ZNZ, da morajo organi za notranje zadeve in njihovi delavci pomagati občanom, če je ogroženo njihovo življenje, pravice ali premoženje (4. člen), kar pomeni, da je njihova prva skrb dobro ljudi, se pravi pomoč ljudem, varstvo njihovega življenja, zdravja, premoženja in pravic. Tudi policijski ukrepi morajo biti zato navdahnjeni s to idejo(1) (idejo, da je policija v prvi vrsti servis državljanov) - in pred vsako odločitvijo za takšen ali drugačen ukrep, mora policija pretehtati pomen različnih pravic in interesov, ki so v konfliktu (policijski ukrepi, med katere sodi tudi pridržanje, čeprav represivni, nimajo kaznovalnega značaja, pač pa so izrazito preprečevalni in zaščitni). Opraviti mora okoliščinam primeren ad hoc test sorazmernosti in se vprašati, ali je posamezen ukrep (v obravnavanem primeru odvzem prostosti resno poškodovanemu človeku s policijskim pridržanjem) res nujno potreben za obvarovanje druge pravno zavarovane dobrine (v obravnavanem primeru javnega reda in miru), in ali te vrednote ni mogoče zavarovati na kak drug način ali z blažjim in v pravice posameznika manj (drastično in brutalno) posegajočim ukrepom(2). Podlago za to je dajal tudi prvi odstavek 50. člena ZNZ, ko je določal, da smejo policisti pridržati osebo, ki moti ali ogroža javni red in mir, če javnega reda in miru ne morejo vzpostaviti oziroma če ogrožanja ne morejo drugače odvrniti.

G. M. je imel med tem, ko ga je zdravnica pregledovala, res občasne izbruhe agresivnosti - ko je krilil z rokama, vpil in celo brcal. Kljub temu pa ostaja dejstvo, da je s tem bolj kot javni red in mir ogrožal sebe, saj je bil resno (in, kot se je pokazalo kasneje, smrtno nevarno) poškodovan. To je bilo navzven jasno vidno, zdravnica pa je še ugotovila, da ima zelo verjetno tudi zlomljen nos. G. M. je zato bolj kot karkoli drugega potreboval zdravniško pomoč. Čeprav jo je odklanjal in čeprav je zdravnica celo soglašala z namero policista R. D., da G. M. odpeljejo na pridržanje, bi bilo treba ravnati po drugem odstavku 73. člena Pravil, v katerem je bilo določeno, da se poškodovana oseba ne sme pridržati in da mora za tako osebo pooblaščen uradna oseba poskrbeti prevoz v zdravstveno ustanovo, da se ji zagotovi zdravniška pomoč. Res je obravnavani primer poseben v tem, da je bil G. M. z rešilnim avtomobilom že odpeljan v zdravstveni dom in da je zdravnica tam obupala nad nudenjem zdravniške pomoči in se strinjala s tem, da poškodovanca (namesto v bolnišnico) odpeljejo na policijsko pridržanje. Vendar je bistveno, da je bil G. M. resno poškodovan (vsaka poškodba glave, najvitalnejšega dela človeškega telesa je resna in potencialno nevarna), da so to vedeli vsi - tako zdravnica kot policista in da je bilo ogrožanje javnega reda in miru temu (poškodovančevemu zdravstvenemu stanju) primerno - bolj kot javni red in mir je ogrožal samega sebe. Poškodovanega G. M. bi bilo zato ne samo s sedanjega, ex post facto vidika (ko vemo, da je imel

smrtno nevarno poškodbo glave), pač pa tudi glede na to, kar sta policista takrat videla (okrvavljena glava poškodovanca, čudno vedenje - izbruhi jeze) in slišala (ugotovitev zdravnice, da ima poškodovani najverjetneje zlomljen nos), morala odpeljati na urgenco, kjer bi dovolj usposobljeno zdravstveno osebje zmoglo tisto, česar ni zmogla (ali znala) dežurna zdravnica v zdravstvenem domu (tudi poškodovanci z občasnimi izbruhi jeze, ko kričijo, krilijo z rokami in celo brcajo, imajo pravico vsaj do najelementarnejše zdravstvene pomoči). To, da so ga kot žrtev kaznivega dejanja in resno poškodovanega z reševalnim avtomobilom odpeljali prestajati ukrep policijskega pridržanja, je v nasprotju tako z vlogo policije v vsaki civilizirani in demokratični družbi - pomagati ljudem, predvsem tistim, ki so ogroženi ali v stiski (to izhaja tudi iz 4. člena ZNZ), kot z določbami Pravil, ki prepovedujejo pridržanje osebe, za katero je očitno, da potrebuje zdravniško pomoč. Sicer pa mora biti tudi brez posebnega razčlenjevanja in utemeljevanja vsakomur (tudi policistom) jasno, da se bolne ali poškodovane ljudi z reševalnim avtomobilom vozi v zdravstvene ustanove (praviloma na urgenco), ne pa na policijo prestajati ukrep policijskega pridržanja - tudi če imajo občasne izbruhe jeze in (tako kot v tem primeru) takrat vpijejo, krilijo z rokami ali celo brcajo (zaradi travmatskega delirija oziroma možganske iritacije kot posledice obtolčenine možganov). To, da je zdravnica soglašala s predlogom policista R. D., da poškodovanega odpeljejo na pridržanje, zato ne more biti izgovor. Policija svojega napačnega ravnanja ne more opravičevati s (še bolj napačnim) ravnanjem medicinskega osebja.

Ko je tako, je pravno napačna ocena sodišč prve in druge stopnje, da so "policisti Š...Č ravnali tako, kot je bilo predpisano" ter da zato njihovo ravnanje ni bilo protipravno. Ker se zaradi zmotne uporabe materialnega prava sodišče prve stopnje ni ukvarjalo z ostalimi predpostavkami odškodninske odgovornosti (predvsem z vzročno zvezo med protipravnim ravnanjem policije in smrtjo G. M.), je revizijsko sodišče razveljavilo izpodbijani del sodbe in na četrto toženo stranko nanašajoči se del sodbe prvostopenjskega sodišča ter zadevo v tem obsegu vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje (drugi odstavek 380. člena ZPP).

Glede na do sedaj povedano, posebni napotki za nadaljnje delo niso potrebni.

Op. št. (1): O načelu humanega ravnanja kot enem od petih temeljnih načel za uporabo policijskih pooblastil gl. M. Žaberl, Policijska pooblastila, Visoka policijsko - varnostna šola, Ljubljana, 2001, str. 29, 30. Op. št. (2): Tudi načelo sorazmernosti (ali načelo prepovedi prekomernosti) spada med pet temeljnih načel za uporabo policijskih pooblastil, in združuje troje zahtev: zahtevo najmanjših škodljivih posledic, zahtevo sorazmernosti nastale škode in zahtevo časovne sorazmernosti. Njihovo sporočilo je mogoče strniti v naslednjo misel: Dovoljuje se manjše zlo, da bi se preprečilo večje (prav tam, str. 28, 29).

Datum zadnje spremembe: 24.09.2014